

Departementschefens
sekretariat

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5547
E-mail uvm@uvm.dk
www.uvm.dk
CVR nr. 20-45-30-44

Notat om de forvaltningsretlige inhabilitetsregler i forhold til karaktergivning

24. september 2008
Sags nr.:
104.79A.011

1. Anvendelse af de forvaltningsretlige regler

Forvaltningslovens regler om inhabilitet gælder – direkte eller i kraft af særregulering ved lov eller bekendtgørelse – for uddannelsesinstitutioner på Undervisningsministeriets ressortområde i forbindelse med behandling af sager, hvori der er eller vil blive truffet afgørelse af en institution, og behandling af sager om indgåelse af kontraktforhold eller lignende privatretlige dispositioner.

Uden for lovens anvendelsesområde falder administrativ sagsbehandling, der har karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed, herunder bedømmelse af uddannelsessøgendes præstationer (karaktergivning).

For beslutninger om års- og eksamenskarakterer og bedømmelse af større, skriftlige opgaver gælder der imidlertid uskrevne forvaltningsretlige grundsætninger, som i vidt omfang svarer til forvaltningslovens regler.

2. Hvornår foreligger inhabilitet?

En underviser eller censor vil være inhabil i forbindelse med bedømmelse af en uddannelsessøgendes præstationer, hvis en person i underviser/censors nærmere familie har en særlig personlig interesse i sagens udfald. Der kan henvises til forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 2.

Familiemedlemmer, hvis særlige personlige interesse i sagen kan føre til inhabilitet, er for eksempel underviser/censors ægtefælle eller faste samlever, børn og børnebørn, søskende og søskendes børn samt andre nærstående, eksempelvis plejebørn.

En underviser eller censor vil desuden være inhabil, hvis der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om vedkommendes upartiskhed. Der kan henvises til forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 5.

Omstændigheder egnede til at vække tvivl om vedkommendes upartiskhed kan f.eks. bestå i, at eleven er underviser/censors tidligere ægtefælle eller faste samlever eller barn af en tidligere ægtefælle eller fast samlever.

Også et meget nært venskabsforhold til eller et konstaterbart uvenskab over for eleven eller dennes familie kan føre til inhabilitet. Omvendt vil ikke enhver uenighed føre til inhabilitet. Eksempelvis vil den omstændighed, at en elev eller dennes forældre har klaget over en lærers undervisning, ikke automatisk føre til inhabilitet. Der må i ethvert tilfælde foretages en konkret vurdering af styrken og karakteren af venskabs- eller modsætningsforholdet.

I afgørelsen af, om en underviser eller censor er inhabil i forhold til at bedømme en elev, er den pågældendes individuelle forhold, herunder f.eks. en særlig høj integritet, uden betydning. Det har således ikke betydning, om underviser/censor selv (herunder med støtte fra uddannelsesstedets leder) vurderer sig i stand til at bedømme elevens præstationer uden at inddrage uvedkommende hensyn.

Inhabilitetsreglerne skaber en slags sikkerhedszone ved at forbyde forekomsten af en række situationer, som ikke med sikkerhed – ofte end ikke med overvejende sandsynlighed – ville føre til konkret usaglige afgørelser, men som udefra kunne opfattes som risikable. Det at blive erklæret inhabil er på ingen måde personligt eller moralsk diskvalificerende.

Reglerne er også et værn for den inhabile selv, idet inhabilitetsprincipperne modvirker, at den pågældende tvinges til at træffe afgørelse i sager, hvor vedkommende – uanset al god vilje og evne – alligevel må påregne at kunne blive kritiseret for usaglighed på grund af personlige interesser.

Der er ikke noget til hinder for, at en myndighed vælger at statuere inhabilitet i et vist videre omfang, end hvad der følger af forvaltningsloven.

2. Hvordan skal man reagere ved (mulig) inhabilitet?

Vurderer en underviser, at vedkommende kan være eller betragtes som inhabil i bedømmelsen af en konkret elev, skal underviseren, medmindre det er åbenbart, at forholdet er uden betydning, snarest underrette uddannelsesstedets leder, som afgør, hvorvidt der foreligger inhabilitet. Der kan henvises til forvaltningslovens § 6, stk. 1 og 2.

En censor skal på tilsvarende vis snarest underrette Undervisningsministeriet om, at der kan foreligge inhabilitet, så ministeriet kan tage hensyn hertil ved censurpålægningen. Opdager censor først den mulige inhabilitet i forbindelse med selve bedømmelsen, f.eks. under en mundtlig prøve, påhviler det censor selv at vurdere, hvorvidt der foreligger inhabilitet i det konkrete tilfælde. Censor kan i den forbindelse tage telefonisk kontakt til Undervisningsministeriet for rådgivning. Er der tale om bedømmelse af skriftlige opgaver, skal censor underrette ministeriet, der beslutter, om censuren skal overgives til en anden censor.

Er en underviser eller censor inhabil i forhold til karakterfastsættelse for en konkret elev, må vedkommende som udgangspunkt ikke fastsætte, deltage i fastsættelsen af eller i øvrigt medvirke ved fastsættelsen af den pågældende elevs års- og eksamenskarakterer eller karakter for en større skriftlig opgave. Der kan henvises til forvaltningslovens § 3, stk. 3.

Uddannelsesstedet skal gennem fagfordeling og skemalægning søge at hindre, at en underviser skal undervise en elev, som underviseren er inhabil i forhold til. Opstår inhabilitetsårsagen – f.eks. i form af uvenskab mellem underviser og elevens familie – først sent i studieåret, må uddannelsesstedet bede en anden underviser om at overvære noget af undervisningen og bedømme elevens præstationer, herunder elevens skriftlige opgaver.

Hvis det er umuligt eller forbundet med væsentlige vanskeligheder eller betænkelighed at lade en anden træde i stedet ved bedømmelse af eleven (substitution), gælder inhabilitetsreglerne undtagelsesvis ikke. Der kan henvises til forvaltningslovens § 4, stk. 1.

Der vil i disse undtagelsestilfælde typisk være tale om situationer, hvor det er nødvendigt at træffe en afgørelse hurtigt, uden at det er muligt at nå at foretage substitution, og tilfælde, hvor den fornødne sagkundskab ikke kan opnås ved at lade en anden træde i den inhabiles sted.

Uddannelsesstedets leder må i så fald sikre, at censor ved mundtlige prøver er bekendt med underviserens inhabilitet – og omvendt.

Bilag. Forvaltningslovens kapitel 2 om inhabilitet

§ 3. Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, er inhabil i forhold til en bestemt sag, hvis

- 1) vedkommende selv har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald eller er eller tidligere i samme sag har været repræsentant for nogen, der har en sådan interesse,
- 2) vedkommendes ægtefælle, beslægtede eller besvogrede i op- eller nedstigende linie eller i sidelinien så nær som søskendebørn eller andre nærstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald eller er repræsentant for nogen, der har en sådan interesse,
- 3) vedkommende deltager i ledelsen af eller i øvrigt har en nær tilknytning til et selskab, en forening eller en anden privat juridisk person, der har en særlig interesse i sagens udfald,
- 4) sagen vedrører klage over eller udøvelse af kontrol- eller tilsynsvirk-somhed over for en anden offentlig myndighed, og vedkommende tid-ligere hos denne myndighed har medvirket ved den afgørelse eller ved gennemførelsen af de foranstaltninger, sagen angår, eller
- 5) der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om vedkommendes upartiskhed.

Stk. 2. Inhabilitet foreligger dog ikke, hvis der som følge af interessens karakter eller styrke, sagens karakter eller den pågældendes funktioner i forbindelse med sagsbehandlingen ikke kan antages at være fare for, at afgørelsen i sagen vil kunne blive påvirket af uvedkommende hensyn.

Stk. 3. Den, der er inhabil i forhold til en sag, må ikke træffe afgørelse, deltage i afgørelsen eller i øvrigt medvirke ved behandlingen af den pågældende sag.

§ 4. Bestemmelserne i § 3 gælder ikke, hvis det ville være umuligt eller forbun-det med væsentlige vanskeligheder eller betænkelighed at lade en anden træde i den pågældendes sted under sagens behandling.

Stk. 2. For medlemmer af en kollegial forvaltningsmyndighed gælder bestem-melserne i § 3, selv om en stedfortræder ikke kan indkaldes. Bestemmelsen gælder dog ikke, hvis myndigheden ville miste sin beslutningsdygtighed eller det af hensyn til myndighedens sammensætning ville give anledning til væsentlig betænkelighed, dersom medlemmet ikke kunne deltage i sagens behandling, og behandlingen ikke kan udsættes uden væsentlig skade for offentlige eller private interesser.

Stk. 3. Ved kollegiale forvaltningsmyndigheders valg af medlemmer til hverv kan et medlem uanset bestemmelserne i § 3 deltage, selv om medlemmet er bragt i forslag. Bestemmelserne i § 3 gælder ikke for regionsråds eller kommu-nalbestyrelses beslutninger om vederlag m.v. til medlemmer.

§ 5. Vedkommende minister kan efter forhandling med justitsministeren for bestemte områder fastsætte regler, der fastlægger den nærmere rækkevidde af bestemmelserne i §§ 3 og 4.

§ 6. Den, der er bekendt med, at der for den pågældendes vedkommende fore-ligger forhold, som er nævnt i § 3, stk. 1, skal snarest underrette sin foresatte inden for myndigheden herom, medmindre det er åbenbart, at forholdet er uden betydning. For så vidt angår medlemmer af en kollegial forvaltningsmyn-dighed gives underretningen til myndigheden.

Stk. 2. Spørgsmålet om, hvorvidt en person er inhabil, afgøres af den i stk. 1 nævnte myndighed.

Stk. 3. Vedkommende må ikke selv deltage i behandlingen og afgørelsen af spørgsmålet om inhabilitet, jfr. dog § 4, stk. 1 og 2. Dette gælder dog ikke på områder, hvor andet er fastsat i henhold til lov.